

22. 12. 2009

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Regulace zdravotních tvrzení u potravin: Zmatek nad zmatek

Na začátku roku 2007 to vypadalo na jistou revoluci v komunikaci potravin, dnes se zdá, že jediným zatím dosaženým výsledkem je zmatek nad zmatek. Ano, píše o nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 o výživových a zdravotních tvrzeních při označování potravin a o jeho praktickém uvádění do praxe v České republice.

Zmíněné přímo účinné a ihned závazné nařízení má za cíl regulovat používání nutričních a zdravotních tvrzení u potravin, a to nejen na obalech, ale také v reklamě. A nejedná se o žádnou okrajovou agendu: zamyslete-li se nad tím, kolik potravin kupujete ne proto, že jsou dobré, ale proto, že jsou údajně zdravé (a kolik dobrých potravin nekupujete proto, že jsou údajně nezdravé), zjistíte, že zdravotní tvrzení jsou dávno hlavní hybnou silou potravinového marketingu. A přitom se tato agenda netýká jen běžných potravin, ale také doplňků stravy (všechny ty zázraky na klouby, erekci, stáří a vše ostatní), kojeneckých výživ, výživ na hubnutí a pro sportovce atd.

Princip nařízení je jednoduchý: dnes jsou v celé EU všechna zdravotní tvrzení zakázána, aby se potraviny nepletly s léky, ale trh si je žádá a proto je namísto některá oprávněná zdravotní tvrzení u potravin povolit. Jde o logickou úvahu, ke které se postupně přidali i ti, kteří původně nařikali nad další regulací z Bruselu. Podstatou celého nařízení, bez kterého nemůže vůbec fungovat, je vydání celoevropského seznamu povolených zdravotních tvrzení. Tento seznam ovšem dosud nevyšel.

V Česku mezitím probíhá jakási plíživá a zmatená implementace nařízení, vedoucí ovšem (především vinou neexistence seznamu) často k velmi absurdním závěrům. V zákoně o regulaci reklamy tak již přibylo ustanovení, podle kterého „V reklamě na potraviny mohou být uvedena výživová nebo zdravotní tvrzení za podmínek přímo použitelného předpisu Evropských společenství“, tedy uvedeného nařízení, ale v praxi si jej nikdo moc nevšímá.

Zato v zákoně o potravinách přibyla podstatná povinnost tzv. notifikace zdravotních tvrzení: podle § 3d, odst. 3 tohoto zákona je provozovatel potravinářského podniku, který vyrábí nebo uvádí do oběhu potraviny, v jejímž označení na obale nebo v reklamě (!) je uvedeno zdravotní nebo výživové tvrzení, povinen před prvním uvedením takové potraviny do oběhu zaslat Ministerstvu zdravotnictví a Ministerstvu zemědělství český text tohoto tvrzení a poté na případnou jejich žádost neprodleně předložit podklady a další údaje podle nařízení.

Cílem této povinné notifikace (která ovšem není evropským nařízením požadována, je čistě z domácí dílny), je zjevně usnadnění života uvedených ministerstev. A jak už to tak bývá u tuzemských vylepšení evropských direktiv, více otázek se tím otevírá, než řeší. Notifikace je totiž povinná „před prvním uvedením takové potraviny do oběhu“ – budiž, ale jak správně postupovat v situaci, v praxi tisíckrát častější, kdy pro potraviny dávno do oběhu uvedenou vymýšlíte nový obal či novou reklamu? A jiná otázka: co vlastně s oznámenými skutečnostmi mají ministerstva právo učinit: mohou zakázat, resp. závazně povolit určitý obal či určitou reklamu? Mohou za obal či reklamu pokutovat? A koho? Výrobce, agenturu či třeba televizi vysílající reklamy anebo obchod prodávající nesprávné obaly? Na všechny tyto otázky nedává notifikační doplnění zákona o potravinách žádnou odpověď, takže správné řešení v právním státě nemůže znít jinak, než že s oznámenými obaly nesmí

ministerstva dělat vůbec nic. A to jsem ještě neuvedl otázku, jak má ministerstvo oznámená zdravotní tvrzení vůbec posuzovat, když seznam, tvořící jádro celého nařízení, dosud nevyšel? Po všech těchto marných otázkách už zbývá jen ta, k čemu je nakonec celá notifikace, zaměstnávající již dnes řadu lidí ve firmách i na ministerstvu, vůbec dobrá.

Nejsložitější praktickou otázkou dneška ovšem je, jak vlastně na zdravotní tvrzení - bez existence seznamu - správně nahlížet? Ačkoliv to není otázka vůbec snadná, její reálný význam pro praxi je zásadní.

Podle mého názoru je nejlogičtější chápat nařízení jako dosud vcelku neúčinné. Jestliže chybí jeho skutečně základní část, totiž seznam tvrzení, která povoluje, pak přeci není logické nařízení vůbec používat, protože to ve výsledku vede k absurdním závěrům. Jinými slovy: až do vydání seznamu je možné užívat tvrzení, která prostě neodporují dosavadním českým zákonům, tedy tvrzení, která nenaznačují schopnost prevence či léčby lidských onemocnění. S tímto přístupem jsem se také setkal u soudu při projednávání jedné pokuty, udělené Radou pro rozhlasové a televizní vysílání. Odpovídá také více ustanovení samotného nařízení, podle kterého smějí být tzv. lehká zdravotní používána až do přijetí seznamu, pokud jsou v souladu s tímto nařízením a s platnými vnitrostátními právními předpisy.

Otázku ale též chápat tak, že vezmete nařízení za platné i bez seznamu, a proto použijete nesmírně širokou definici zdravotního tvrzení, jak jí nařízení obsahuje. Tato definice považuje za zdravotní tvrzení „každé tvrzení, které uvádí, naznačuje nebo ze kterého vyplývá, že existuje souvislost mezi kategorií potravin, potravinou nebo některou z jejích složek a zdravím“. Jenže - protože neexistuje seznam tvrzení, která by byla povolena, stává se tím protiprávní vše, co se do této nesmírně široké definice vejde. Výsledkem je situace, kdy o potravinách nelze říci vůbec nic, co by naznačovalo jakýkoliv vztah se zdravím, ale kdy současně všichni vědí, že jakmile seznam vyjde, bude obrovská škála zdravotních tvrzení zase povolena, protože to je cíl a smysl celého nařízení. Co má pak dělat firma, která vyrábí například řadu vitamínových doplňků stravy a chce je mít nyní i za půl roku stále legální bez neustálého přeměňování obalů a reklamy, to je vskutku ve hvězdách.

A kdy konečně seznam vyjde? Tzv. těžká tvrzení („článek 14“), která se týkají snížení rizika onemocnění anebo se týkají vývoje a zdraví dětí, musejí být individuálně odborně přezkoumána Evropskou komisí, resp. její Evropskou agenturou pro bezpečnost potravin a datum vydání jejich seznamu není známo. Evropská agentura je údajně jejich návrhy od firem tak zavalena, že seznam prostě není v dohledu. Do 31. ledna 2010 by měl alespoň vyjít seznam lehčích tvrzení („článek 13“), které se na seznam dostanou tak, že samotné členské země sestaví své seznamy a pošlou je do Bruselu, který je zkontroluje a dá či nedá na společný seznam. Tento národní seznam již Ministerstvo zdravotnictví dokončilo a odeslalo: obdivuhodná excelovská tabulka obsahuje 6478 řádků!

Filip Winter

[AK Winter & spol.](#)

Na Příkopě 25
110 00 Praha 1

tel.: (+ 420) 221 967 210

e-mail: filip.winter@akwinter.cz

Další články:

- [Rozsáhlá novela rodinného práva účinná od 1.1.2026](#)
- [10 otázek pro ... Tomáše Ditrycha](#)
- [Souhrn významných událostí ze světa práva](#)
- [Využívání holdingových struktur a na co si dát pozor](#)
- [Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS](#)
- [Judikatura: smluvní sjednání prekluzivní lhůty je obecně platné \(FIDIC\)](#)
- [Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob](#)
- [Požadavek zadavatele na prokazování referencí prostřednictvím staveb občanské vybavenosti ve světle rozhodovací praxe](#)
- [Pluralita vedoucích odštěpného závodu](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)
- [Možné důsledky nesprávného použití AI v procesních podáních](#)